

THE UNITED REPUBLIC OF TANZANIA
NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL
ADVANCED CERTIFICATE OF SECONDARY EDUCATION EXAMINATION

121/2

KISWAHILI 2

FASIHI

(Kwa Watahiniwa Walioko na Wasiokuwa Shulen)

Muda: Saa 3

2006 Februari, 08 Jumatano asubuhi

MAELEKEZO

1. Karatasi hii ina maswali kumi na nne (14) katika sehemu A, B, C, D na E.
2. Jibu maswali **matano** (5) kwa kuchagua swali moja kutoka kila sehemu.
3. Maswali yote yana alama sawa.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba** yako ya mtihani katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kuandikia majibu.

ACS

Karatasi hii ina kurasa 7 zenyewe maandishi.

SEHEMU A

FASIHI KWA UJUMLA

1. Jadili vipigamizi vinavyoweza kuingilia uhuru wa mwandishi.
2. Onesha matatizo yanayoikabili fasihi andishi ya Mtanzania. Toa mifano madhubuti.
3. Fafanua sifa za "Riwaya Pendwa" na athari zake kwa Tanzania ya leo.

SEHEMU B: USHAIRI

Kimbunga:- H. Gora
 Mapenzi Bora - S. Robert
 Chungu tamu - T.A. Mvungi
 Wasakatonge - M.S. Khatib

4. "Ili shairi liwe shairi ni lazima liimbike, litongolewe na hata lisomwe". Kubali au kataa kauli hiyo ukithibitisha kutoka katika vitabu viwili ulivuosoma kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu.
5. Kwa kutumia vitabu viwili ulivuosoma kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu jadili kwa kina tofauti zilizopo kati ya tenzi na mashairi.
6. Kwa kutumia vitabu viwili ulivuosoma kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu jadili tofauti zilizopo kati ya ushaiiri wa kimamboleo na ule wa kimapokeo; ukionesha ubora na udhaifu wake.

SEHEMU C: RIWAYA

Pesa Zako Zinanuka - Ben R. Mtobwa
 Barua Ndefu Kama Hii - Mariam Ba
 Janga Sugu la Wazawa - Gabriel Ruhumbika
 Vuta N'kuvute - Shafi Adam Shafi.

7. "Msanii halisi ni yule anayeweza kieleza jamii yake ukweli bila ya kuogopa". Thibitisha kauli hii kwa kutumia vitabu viwili ulivuosoma kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu.
8. Jadili uhalisi wa wahusika wawili wawili toka katika kila kitabu ulichosoma. Tumia vitabu viwili kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu.
9. Kwa kutumia vitabu viwili ulivuosoma kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu jadili kwa kina jinsi heshima ya miwanamke inavyoongezeka au kupungua kutegemea madaraka aliopewa.

SEHEMU D: TAMTHILIYA

Kwenye Ukingo wa Thim - E. Hussein
 Morani - E. Mbogo
 Kivuli Kinaishi - Saidi Mohamedi
 Nguzo Mama - Penina Mbando

10. "Upendo ni chanzao cha mafanikio mengi katika jamii." Tumia vitabu viwili ulivuosoma kati ya hivyo viliviyotajwa hapo juu kuthibitisha au kukanusha kauli hiyo.

11. Lugh ya taswira, ishara na picha si tu kwamba hutumiwa na washairi bali pia hutumiwa kwa kina katika kazi za tamthiliya. Thibitisha hoja kwa kutumia vitabu viwili ulivyo somma kati ya hivyo vilivyo tajwa hapo juu.
12. "Utimbakwiri (usaliti) una madhara makubwa katika jamii". Tumia vitabu viwili ulivyo somma kati ya hivyo vilivyo tajwa hapo juu. kuthibitisha kauli hii.

SEHEMU E: USANIFU WA MAANDISHI

Soma shairi lifuatalo kisha jibu maswali yanayofuata.

13. (i) Julius Kambarage Nyerere hayuko nasi tena.
Pigo la kifo chake liimepenya ndani ya miyoyetu
Ndiyo, tutabaki nalo katika maisha yetu
- (ii) Baba wa tarfa alizaliwa kijijini
Kijiji kidogo kikilinganishwa na vingine
Kulikuwa na sherehe kijijini hapo
Maua ya rangi mbalimbali
Yaliyumba kufuata pepo za mashariki
Nao ndege waliokuwa kijijini hapo
Walimba nyimbo nzuri
Ng'ombe walikawa malishoni
Nao pia walicheza na kuimba nyimbo
Kwa kuitia sauti zilizotokana na kwato zao
Ni dalili kuwa mitu mashuhuri
Alizaliwa
- (iii) Ee Rabi, inashangaza jinsi uandaavyo waja wako
Ulimwandaa Mwalimu kwa ajili yetu
Alifanikiwa kuungia katika chuo cha upweke, Makerere
- (iv) Mwalimu ametangulia nyumbani
Karibu atakutana na familia yake
Kila mmoja wetu ana simanzi
Mwalimu amerejea nyumbani
Sasa atahudumia ndugu zake wa damu
Na rafiki zake wa karibu
- (v) Mwalimu mengi alifanya
Aliwakusanya watu akawahamasisha kisasa
Akawaongoza, akamtikisa mkoloni
Akatiwa mbaroni
Aachiwe huru, aachiwe huru
Kelele zilisikika, vishindo vilisikika
Ndipo aliachiwa huru
Hii ilidhahirisha sauti ya mnyonge ni umoja

- (vi) Umefanya masjabo makuu ndani na nje
Msungano umeungwa mkono, baada ya anguko la Mwingereza
Na kama iliyokuwa kwa Nkrumah
Tanganyika haiwezi kuwa huru
Lazima tuwasaidie kaka na dada zetu
Kuanzisha Nchi za Mtari wa Mbale
Kuikombosha Afrika, ni ushahidi tosha
Ulikuwa kita mahali
- (vii) Wakati Fulani nakumboka yako maneno
Hutunao uwemo, kutuma roketi mwenzini
Kama nchi nyiningeze, lakini twaweza tuma
Roketi za upendo na matumaini kwa wenzetu
Popote walipo
- (viii) Kuonesha shukrani kwako
Walimwita rubani wao Mwalimu
Mwalimu kwa kutanguliza herufi kubwa
- (ix) Hata baada ya Uhuru Afrika yapata makovu mapya
Ukabilia, udini na migawanyiko mingine
Barani kote ni migogoro, migogoro, migogoro
Barani kote ni vita, vita, vita
Burundi, Burundi, Burundi, Nani atatue migogoro wao
Mwana wa Afrika alitwa, Burundi kuna shari
Heri kupatikana ni mpaka kazini kurejea
- (x) Yake yalikuwa maisha ya ajabu
Ni mfano wa kuigwa Rabuka twakuomba
Utufundishe kufuata alotuachia
Julius utuombee tupate katana
Bwana alitwa na sasa ametwaa
- (a) Nini dhamira ya msanii?
- (b) Ni ishara zipo zilizodihirisha ujio wa mtu mashuhuri?
- (c) Eleza mambo makuu aliyoyafanya Mwalimu kabla ya kufikwa na mauti.
- (d) Msanii ana maana gani.
(i) katika ubeti wa (iv)?
(ii) asemapo "heri kupatikana ni mpaka kazini kurejea?"
- (e) Eleza matumizi ya takrirji katika ubeti wa (ix).

14. Soma habari ifuatayo kisha jadili mbini za kifani zilizotumiwa

SHETANI: Unanjuua mimi nani?
Mimi shetani.
Sio jini wala kuhanii
Mimi shetani.
Uwezo wangu hauhifadiki
Wema wangu hauhesabiki
Ubaya wangu hausemeki
Ninajenga.
Ninabomoa.
Ninatukuzza.
Ninadhalilisha nitakavyo
Mimi ni nguvu na nguvu ni mimi
Mimi ni uwezo na uwezo ni mimi
Tazama miujiza (anajabidilisha) sasa mimi nani?

BINADAMU: Kama ndege ----- vile ----- ndege

SHETANI: Sawa nimejigeuza ndege. Ninaweza kadhaliaka kuwa upepo, nikawa kila mahali.
Naweza kuwa nafsi, nikaingia katika roho yako au ya wenzako. Sasa tazama
Unaona nini?

BINADAMU: Unarukia tawi.

SHETANI: Na sasa unaona tawi?

BINADAMU: Tawi limegeuka kitii?

SHETANI: Umeshubudia miujiza. Nimekuonesha miujiza ili uamini uwezo wangu (Anakaa juu
ya kitii kwa upole na huruma) Usiogope, usiogope. Kwako weye mimi rafiki. Wala
butapata rafiki kama mimi. (Anabadiilika kwa ukali) Unaniogopa?

BINADAMU: Ndiyo.

SHETANI: Unanicha?

BINADAMU: Ndiyo.

SHETANI: Unaninyenyekeea?

BINADAMU: Ndiyo.

SHETANI: Mbona siuoni unyenyekemu wala uoga katika uso wako.

BINADAMU: Kipitacho moyoni si lazima kionekane usoni.

SHETANI: Sijali kipitacho moyoni. Ninajali kionekanacho usoni. Onesha kwa dhahiri ninachotaka
kukiona. (Anacheka). Baadaye utafahamu kuwa uso ukizoea kuonesha kinachotakiwa
kuonekana na sicio kinachopita moyoni, basi wakati utauzoeza moyo wako usifarikiane
na uso wake. Unaelewa nasema nini?

BINADAMU: Naelewa.

SHETANI: Weka akilimi hilo utakuja kilitaka baadaye. (kwa ukali) Njoo hapa!
(Binadamu anakuja) sivyo sivyo sivyo hata kidogo. Jaribu tena we, njoo hapa.
(Binadamu anakuja mbio) Ah, sivyo hata kidogo. Jaribu tena. We njoo hapa.
(Binadamu anakuja mbio. Akifika karibu anakuja kwa kukwawa). Hebu tujarihu tena.
We njoo hapa. (Binadamu anakuja mbio. Akifika karibu anakwawa. Anasujudu).
Ndiyo, sasa sawa. Hivi sawa sewa.....

SHETANI: Rafiki yangu mpenzi ninasiit nataka nikupe. Lakini siri hii ni mimi. Na mimi moyo
wangu umanituma mikufanyie hidaya siri hii.

BINADAMU: Unanitukuza (shetani anacheka kwa upole)

SHETANI: Abadan..... Hebu basi nikunong'oneze maana siri yenye ni kwa lugha ya
kishetani..... liseme neno nilikufunza.

BINADAMU: Gashalazeritwas

SHETANI: Sema nikusikie

BINADAMU: Gashalazeritwas

SHETANI: Sema kwa dhati yako

BINADAMU: (Anasema kwa dhati) Gashalazeritwas.....

SHETANI: Liache likungie ndani ya nafsi yako

BINADAMU: Gashalazeri..... t..... was

SHETANI: Ndani ya hali yako

BINADAMU: Gash- Gash- .. aah .....

SHETANI: Rafiki mpenzi Rafiki Mwandani.
Rafiki wa Miele, rafiki wa daima. Ninakupokea. Ninafurabikia leo, siku ya uzao
wako. Kutoka katika tumbo la giza jesi, kuungia katika mwanga ulimwengu wa nuru
nyeue..... Simama katika uzuri wako.

BINADAMU: Uko wapi? (Shetani anacheka)

BINADAMU: Uko wapi? (Shetani anacheka)

BINADAMU: Jitokeze. (Kimya kirefu). Jitokeze kama wewe mwanamume kweli.
Jitokeze. Unaogopa? Ushujaa wako wote unayeyuka ukimuona mtu kashika
silaha? Tokeza, mwoga nkubwa wee.
(kicheko).....
Uko wapi?

SHETANI: Hunioni huwezi kuniona. Nimejigeza upopo. (Anacheka). Hunioni lakini unanilishi. Huna la kuniifanya eh? (Anacheka) wewe huogopi kugombana na mti usiyetwona na ambuye anakuona?

BINADAMU: Acha kumitisha ..... kama mwanamume kweli jitokere.

SHETANI: Kwa nini?

BINADAMU: Ninataka kukuna

SHETANI: (Kicheko kirefu) unataka kuniut? Stihizai kubwa hii. Ehe unataka kuniua? Ngoja kwanza nicheke.